

Araştırma Makalesi
Research Article

Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Yıl: 2023 Cilt-Sayı: 16(1) ss: 224–240

Academic Review of Economics and Administrative Sciences
Year: 2023 Vol-Issue: 16(1) pp: 224–240

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ohuiibf>

ISSN: 2564-6931

DOI: 10.25287/ohuiibf.1021316

Geliş Tarihi / Received: 20.09.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 03.01.2023

Yayın Tarihi / Published: 31.01.2023

TÜRKİYE İÇİN GELİR YOKSULLUĞU VE MADDİ YOKSUNLUĞUN BELİRLEYİCİLERİ: ÇOK DURUMLU PROBIT MODELİ

Mehmet Sedat UĞUR ¹

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye için eş anlı olarak hem gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğu tecrübe eden veya bunlardan birini tecrübe edip, diğerini etmeyen bireylerin bu durumlarına etki eden faktörleri incelemektir. TÜİK'in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın 2018 yılı mikro-kesit verileriyle çok durumlu bir probit model kurularak analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye'de bireylerin hem gelir yoksulluğunu hem de maddi yoksunluğunu etkileyen en önemli değişkenin eğitim olduğunu göstermektedir. Buna göre eğitim düzeyi arttıkça bireylerin hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları azalmaktadır. Eğitim değişkeninin yanında yaş, cinsiyet, medeni durum, sağlık, iş durumu ve hanehalkı büyüklüğü gibi değişkenler de gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk üzerinde etkilidir. Hane içerisinde gelir yoksulu ve maddi yoksun olma riski en yüksek gruplar ise tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan aileler ve işsizlerdir. Yaş arttıkça gelir yoksulu ve maddi yoksun olma olasılığı azalmaktadır. Erkeklerin kadınlara göre gelir yoksulu ve maddi yoksun olma olasılıkları daha fazla iken, medeni durum ve sağlığın etkileri alt-kategorilerde farklılaşmaktadır. Bu da değişkenlerin, bireylerin gelir yoksulluğuna veya maddi yoksunluğuna etkilerinin her zaman aynı yönde olmadığını veya farklı büyüklüklerde olduğunu ve bu bağlamda gelir yoksulluğu ile maddi yoksunluğun farklı değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Politika-yapıcıların da bu iki farklı durum için farklı politikalar üretmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler : Gelir Yoksulluğu, Maddi Yoksunluk, Çok Durumlu Probit Modeli.

JEL Sınıflandırması : I31, I32, D10.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, sedatugur@karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2562-5299.

Atıf/Citation (APA 6):

Uğur, M. S. (2023). Türkiye için gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğun belirleyicileri: Çok durumlu probit modeli. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 224–240. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1177542>.

THE DETERMINANTS OF INCOME POVERTY AND MATERIAL DEPRIVATION FOR TURKEY: A MULTINOMIAL PROBIT MODEL

Abstract

The purpose of this paper is to investigate the factors that affect income poverty and material deprivation of the individuals simultaneously for different sub-categories in Turkey. The analysis was conducted with multinomial probit model by using cross-sectional data of TurkStat's Survey of Income and Living Conditions for the year of 2018. The findings indicate that education is the key factor influencing both income poverty and material deprivation for individuals in Turkey. Accordingly, the probability of individuals being both income poor and materially deprived decreases as the level of education increases. In addition, variables such as age, gender, marital status, health, employment status and household size also have an impact on income poverty and material deprivation. Families with single parents and children, as well as the unemployed, have the highest probability of being materially deprived and income poor. While the probability of being income poor and materially deprived decreases as age increases, and men are more likely to be income poor and materially deprived than women, the effects of marital status and health differ in sub-categories. This implies that the effects of variables are not always in the same direction or magnitudes for income poor and materially deprived individuals, and in this context, income poverty and material deprivation should be evaluated differently, and policymakers should also produce different policies for these two different situations.

Keywords : Income Poverty, Material Deprivation, Multinomial Probit Model.

JEL Classification : I31, I32, D10.

GİRİŞ

Bir toplumun temel zenginliği, o toplumda hayatını sürdüren insanlardır ve toplumdaki tüm bu insanların, iyi bir hayat sürdürebilmek için yeterli yaşam standartlarına erişim hakkından mahrum kalmamaları gerekir. Ancak, yoksulluğun varlığı, bireylerin bu en temel haklarından birinin önündeki en önemli meydan okumalardan birini oluşturur. Tarih boyunca, tüm toplumlarda sıklıkla görülmüş bir kavram olarak yoksulluk, tek bir genel-geçer tanımı olmayan, ancak çoğu kez gelire dayalı² olarak tanımlanan bir kavramdır (World Bank, 1990; Ravallion, 1996). Yoksulluğun tanımlanabilmesi ve ölçülebilmesi için ilk önce toplam nüfus içerisindeki hangi bireylerin yoksul olduğunun belirlenmesi gerekir (Sen, 1976). Gelire dayalı olarak yapılan yoksulluk tanımlamalarında, genellikle *mutlak* ve *görelî* olmak üzere iki farklı yoksulluk sınırı yönteminden biri kullanılarak bir sınır belirlenir ve bu sınırın altında kalan bireyler yoksul olarak kabul edilir. Mutlak yoksulluk sınırında, yoksulları, yoksul olmayandan ayıran sınır, minimum temel ihtiyaçların karşılanmasına göre veya günlük alınması gereken kalori miktarına göre belirlenir (Ravallion, 2012). Görelî yoksulluk sınırında ise, bireyler temel olarak kendilerini referans bir gruba göre kıyaslarlar. Örneğin, küçük kulübesinde mutlu bir hayat sürdüren bir adamın mutluluğu hemen karşısına taşınan komşusunun saray inşa etmesiyle sona erer. Bu noktadan sonra bu adam, artık kendini yoksullaşmış hisseder (Marx'tan aktaran Streeten, 1998: 9). Görelî yoksulluk hesaplamaları, hane halkı gelirlerinin belirli bir ortalamasına veya medyanına göre yapılmaktadır ve bu sınırlar hâlihazırda yoğun şekilde kullanılmaktadır. Ancak yoksulu, yoksul olmayandan ayıran gelire dayalı yoksulluk sınırları birtakım eleştiriler ile de karşı karşıyadır. Berthoud ve Bryan (2011), yalnızca gelire dayalı bir ölçümle bireyleri yoksulluk sınırının

² Bireylerin, yalnızca gelire yönelik yoksunluğunun ölçülmesi, elbette sağlık, eğitim, sosyal ve politik olmak üzere diğer tüm yoksunluklarının görmezden gelinmesi sonucunu doğurur. Erken dönem yoksulluk çalışmaları, yoksulluğu parasal bir olgu olarak değerlendirir de yoksulluğun parasal-olmayan boyutlarına da odaklanan (McGranahan ve ark., 1972; Morris, 1979; Hicks & Streeten, 1979; Ram, 1982) çok sayıda çalışma da 1970'lerden itibaren ortaya çıkmaya başlamıştır ve son yıllarda bu literatür de hızla genişlemektedir; ancak, çalışmanın içeriğine sadık kalınması amacıyla çok boyutlu yoksulluk konusuna fazla değinilmemiştir. Bu nedenle de, analiz kısmında özellikle "gelir yoksulluğu" kavramı kullanılmıştır.

farklı iki tarafına koymanın uygun olmadığını belirtir. Diğer yandan, yoksulluk sınırı yakınındaki birbirine oldukça benzer gelirlere sahip insanların farklı değerlendirilmesinin doğruluğu ve bu sınırı geçen bireylerin birdenbire yoksulluğa yönelik tüm acılarından kurtulabileceği de tartışmalıdır (Watts, 1968; Ray, 1998; Madden, 2002; Deaton, 2006). Bu bağlamda, özellikle belirli bir yoksulluk sınırı tanımlanmadan gerçekleştirilen bulanık yoksulluk ölçümleri ilgiyle karşılanmış ve yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır (Cerioli & Zani, 1990; Chiappero-Martinetti, 1994; Cheli & Lemmi, 1995; Betti ve ark., 2006). Sen (2004)'e göre ise, aslında mutlak ve göreceli yoksulluk ayırımının çözümü, bireyin özgürlüklerinin genişletilmesiyle mümkündür. Burada, yalnızca bireyin temel kapasitelerinin artırılmasıyla değer verdiği yaşamı sürdürebilmesinin mümkün olduğuna inanılır.

Yoksulluk yaklaşımları temelde iki farklı görüş üzerinden değerlendirilir. Gelir yoksulluğunu ele alan görüş, bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında finansal kaynakların yetersizliğine odaklandığından ve bireyler için belirli bir refah düzeyine erişebilmek için gerekli araçları ele aldığından yoksulluğa yönelik *girdiye-dayalı* bir yaklaşımdır³. Ancak yoksulluk, yalnızca gelir eksikliği ile açıklanabilecek bir kavram değildir; aynı gelire sahip bireyler farklı yoksunlukları da tecrübe edebilirler ve çoğu hanehalkının yaşam koşulları gelirden bağımsız olabilir. Mack ve Lansley (1985: 87)'e göre, düşük gelirli bireylerin sayısındaki artış, yoksullukta bir artış olarak değerlendirilmemelidir. Bu bireyler, düşük gelirli olsalar da bazı minimum yaşam standartlarından yoksun olmayabilirler. Bu bağlamda *çıkıtı-odaklı* yaklaşım, bireylerin erişmeye çalıştıkları gerçek sonuçlara odaklanır ve burada ölçüm daha çok parasal olmayan (veya geliri içermeyen) unsurlar üzerinedir (Fusco, Guio, & Marlier, 2011). Temellerini Sen (1985)'den alan kapasite yaklaşımı veya maddi yoksunluk ölçümleri, insanların gerçek yaşam standartlarının belirlenmesine odaklanır ve çıkıtı odaklıdır (Boarini & Mira d'eroles, 2006; Guio, 2009). Maddi yoksunluk kavramının kökenleri Townsend (1979, 1985)'e dayanır ve toplum içerisindeki parasal olmayan göstergelerden eksiklik olarak ifade edilen bu kavram, iyi bir yaşam sürdürmemeye durumu ile ilişkilendirilir. Townsend (1979), beslenme, giyim, barınma, eğitim, sağlık, çevre, sosyal ilişkiler ve aile içi aktiviteler gibi farklı değişkenlerden oluşan bir liste oluşturularak bir yoksunluk ölçüğü tanımlamıştır. İlerleyen dönemlerde bazı düşünürler (Piachaud, 1981; Ringen, 1988), gönüllü tercihin olabilirliği, ölçümün güvenilirliği ve keyfi listelerin varlığı gibi konularda maddi yoksunluk anlayışını eleştirse de Mack ve Lansley (1985), farklı bir liste oluşturularak bu yaklaşımı geliştirmiştir. Mack ve Lansley (1985)'e göre, yoksunluk yalnızca en düşük gelirli olanlarla sınırlandırılacak bir konu değildir. Ayrıca, çoğu çalışma, bu iki yaklaşım arasında yalnızca zayıf bir ilişki bulmaktadır⁴ (Layte et al. 2001; Perry 2002; Bradshaw & Finch 2003; Whelan ve ark., 2004; Iceland & Bauman 2007; Nolan & Whelan 2010; Israel & Spannagel, 2013; Crettaz, 2015).

Maddi yoksunluğun ölçülmesi de gelir yoksulluğunun ölçülmesi kadar karmaşıktır. Avrupa Komisyonu, AB ülkelerinde sosyal politika alanında iş birliğinin sağlanması amacıyla 2000'li yılların ortalarından itibaren önemli çalışmalar yapmış ve yalnızca gelire dayalı bir yoksulluk ölçümünün AB'deki yaşam koşullarını ifade etmede yeterli olmayacağından hareketle bir takım maddi yoksunluk göstergeleri oluşturmuştur. En temel anlamda maddi yoksunluk, toplumsal olarak ihtiyaç olarak algılanan sıradan mal ve hizmetlerin sahipliğinden veya aktivitelere katılımdan mahrum olma durumu olarak ifade edilir (Fusco ve ark., 2011). Eurostat (2022) tanımlamasına göre maddi yoksunluğu içeren dokuz farklı gösterge söz konusudur. Bunların dördü, renkli televizyon, çamaşır makinesi, telefon ve otomobil sahipliğini içeren göstergelerdir. Diğerleri ise, beklenmedik harcamaların karşılanabilmesi, evden uzakta bir haftalık tatilin karşılanabilmesi, iki günde bir et, tavuk, balık içeren yemeklerin tüketimi, kira, konut kredisi ve borç ödemelerinin karşılanma durumu ve evin ısınma ihtiyaçlarının yeterince karşılanmamasıdır. Bu dokuz göstergenin en az üçünden mahrum olan haneler “maddi yoksun”, en az dördünden mahrum olan haneler ise “şiddetli maddi yoksun” olarak nitelendirilir.

³ Ringen'e göre (1988), gelir yoksulluğu ile ilgili temel problem, insanların gerçekten nasıl yaşadıklarına yönelik hiçbir incelemede bulunmayan özet bir istatistiksel uygulama olmasıdır.

⁴ Gelir ve maddi yoksunluktaki değişimin etkilerini inceleyen Figari (2012), aynı zamanda gelir ile maddi yoksunluğun tam olarak birbirleriyle eş-zamanlı olmayabileceğini, geçmiş gelirlerin mevcut yoksunluğu etkileyebileceğini ifade eder. Bu bağlamda önemli olan bireylerin, yıldan yıla iktisadi durumlarındaki gelişme değil, yoksulluklarının altında yatan temel nedenlerin bulunmasıdır.

TÜİK verilerine göre, eşdeğer hane halkı kullanabilir fert medyan gelirinin %50'sinin altında kalan bireyleri ifade eden göreceli yoksulluk oranı 2021 yılında 0,6 puan azalarak %14,4 olarak; medyan gelirinin %60'ı ele alınarak hesaplanan göreceli yoksulluk oranı ise %21,3 olarak bulunmuştur. Diğer yandan, şiddetli maddi yoksunluk içerisindeki bireylerin oranı ise bir önceki yıla göre 0,2 puan azalarak %27,2 şeklinde hesaplanmıştır (TÜİK, 2022). Bu çalışmada, gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk arasındaki uyumsuzluktan hareketle, TÜİK tarafından yayımlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın 2018 yılı mikro-kesit verilerinden yararlanılarak Türkiye için gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğun belirleyicileri incelenecektir. Bu yapılırken, bu yoksunluk durumları farklı alt-kategorilere ayrılarak değerlendirilecek ve böylece aralarındaki ilişki de gösterilmeye çalışılacaktır. Gelir yoksulluğu veya maddi yoksunluk üzerine Türkiye için ayrı ayrı yapılmış çalışmalar mevcut olmakla birlikte, bu çalışma her iki durumun eş anlı olarak incelendiği az sayıda çalışmadan biridir, Türkiye için çok durumlu probit yöntemini kullanarak inceleyen ise bilinen ilk çalışmadır. Çalışmanın ilerleyen bölümünde ilk önce özet bir literatür incelemesi yapılacak, ardından çalışmanın veri ve yöntemi ile ilgili temel bilgiler verilecektir. Çalışmanın bulgularının sunulmasının ardından çalışma, sonuç kısmıyla noktalanacaktır.

I. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Türkiye için gelir yoksulluğunun sosyo-ekonomik belirleyicileri üzerine yapılan önemli sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda, gelir yoksulluğu üzerinde en fazla etkiyi gösteren değişkenlerden birinin *eğitim* olduğu konusunda fikir birliği söz konusudur. Bu çalışmaların önemli bir kısmı düşük eğitimin önemli bir gelir yoksulluğu riski oluşturduğunu ve eğitimde artışın gelir yoksulluğunu (Aran ve ark., 2010; Canbay ve Selim, 2010; Kızılgöl & Demir, 2010; Aydın & Güloğlu, 2011; Kızılgöl & Üçdoğruk, 2011; Güloğlu ve ark., 2012; Dalgıç ve ark., 2015; Limanlı, 2015; Evcim ve ark., 2020) veya kronik gelir yoksulluğunu (Acar & Başlevent, 2014; Sigeze & Şengül, 2018) azalttığını ifade etmektedir. Diğer yandan *hanehalkı büyüklüğü* ve *medeni durum* da genelde konuyla ilgili incelenen değişkenlerdendir. Burada da bağımlı çocuğu olan veya geniş ailelerde (Kızılgöl & Üçdoğruk, 2011; Dalgıç ve ark., 2015; Yıldırım ve ark., 2018) ve hanehalkı reisinin evli olduğu durumlarda (Acar & Başlevent, 2014; Sigeze & Şengül, 2018) gelir yoksulluğunun arttığı belirtilmektedir. *İş (istihdam) durumu göstergesi* de yine sıklıkla kullanılmaktadır. Öyle ki, geçici işçilerin ve serbest meslek sahiplerinin gelir yoksulu olma olasılıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşan Güloğlu ve ark. (2012), aynı zamanda *kırsal alanda* yaşayanların gelir yoksulluğu riskinin kentte yaşayanlara göre daha yüksek olduğunu ifade etmektedir ve bu bulgu diğer bazı çalışmalarla da (Aran ve ark., 2010; Canbay & Selim, 2010; Kızılgöl & Üçdoğruk, 2011) desteklenmektedir. *Yaş* ve *cinsiyet* de yine gelir yoksulluğu üzerinde önemli etkiye sahip demografik özelliklerdendir ve cinsiyete yönelik çalışmaların bulguları ise genellikle tartışmalıdır. Literatürde, kadınların gelir yoksulu olma riskinin daha yüksek olduğunu ifade eden çalışmalar da (Topgül, 2013; Uğur, 2017; Evcim ve ark., 2020), hanehalkı reisinin kadın olmasının gelir yoksulluğunu azalttığını belirten (Dalgıç ve ark., 2015; Sigeze & Şengül, 2018), ancak kadının evlenmesi sonucu yoksulluk riskinin arttığını (Yıldırım ve ark., 2018) ifade eden çalışmalar da mevcuttur. Yaş değişkeni için ise, genel olarak yaş ilerledikçe gelir yoksulluğu riskinin azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır (Canbay & Selim, 2010; Kızılgöl & Demir, 2010; Kızılgöl & Üçdoğruk, 2011). Son olarak, gelir yoksulluğuyla ilgili yapılan çalışmaların elde ettiği bulgulara göre, *sağlık durumu* iyileştikçe, bireylerin gelir yoksulu olma olasılığı azalmaktadır (Limanlı, 2015; Yıldırım ve ark., 2018).

Türkiye için maddi yoksunluğun sosyo-ekonomik belirleyicilerini inceleyen çalışmalar ise görece daha azdır ve çalışmaların neredeyse tamamında TÜİK'in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın farklı yıllara ait veri setlerinden yararlanılmıştır. Acar ve ark. (2017), dört farklı alt-grup (hem gelir yoksulu hem maddi yoksun, yalnızca göreceli yoksul, yalnızca maddi yoksun, yoksul olmayan) oluşturarak her grup için ayrı ayrı probit model tahmini gerçekleştirerek göreceli yoksulluk ve maddi yoksunluk arasındaki uyumsuzluğu incelemişlerdir. Çalışmalarında, bölgesel eşitsizliklerin

olduğu durumda gelir yoksulluğu ölçümleri kullanmanın etkinsizlik yaratacağını ve politika-yapıcıların yoksulluğun azaltılmasında maddi yoksunluğu dikkate almaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Karıcı ve Arlı (2018), çalışmalarında Türkiye’de maddi yoksunluğun belirleyicileri üzerine bölgeler arası bir ayrıştırmayı da içeren bir lojistik regresyon analizi uygulamışlardır. Ferdin çalışmamasının, sağlık durumunun kötüleşmesinin, düşük eğitim düzeylerinin ve hanede daha az oda bulunmasının maddi yoksunluk riskini artırdığını, yaş ilerledikçe ise maddi yoksunluk riskinin azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Ünver ve Alkan (2020) ise altı farklı maddi yoksunluk göstergesi belirlemiş ve çok değişkenli bir probit regresyon modeli kurmuşlardır. Eğitim, sağlık ve gelir gibi göstergelerin tüm maddi yoksunluk göstergeleri üzerinde etkili oldukları ve özellikle eğitimsiz, gelir düzeyi düşük, sağlık durumu kötü olan, evli ve çalışmayan bireylerin maddi yoksunluk yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. İşsiz bireyler üzerine odaklanan çalışmalarında Özdamar ve ark. (2021) ise, işsizliğin maddi yoksunluk üzerindeki etkilerini incelemişlerdir ve sonuç olarak işsiz bireylerin sosyal dışlanmadan ciddi düzeyde etkilendiklerini ortaya koymuştur. Son olarak Turgut (2021), Türkiye’de 2010-2013 yılları GYKA verileri kullanarak maddi yoksunluğa ilişkin değişkenlerdeki ve hanehalkı özelliklerindeki değişimleri incelemiştir.

Maddi yoksunluk konusundaki çalışmaları içeren diğer literatür genellikle Avrupa Birliği ülkeleri üzerine yapılan incelemeleri veya analizleri içermektedir. Bu çalışmaların bir kısmı, farklı değişkenlerle maddi yoksunluk arasındaki ilişkiyi incelemeye odaklanmıştır. Öyle ki Nelson (2012), sosyal yardımların Avrupa’da yoksulluk ve maddi yoksunluğun önlenmesini içeren programlarda ön planda tutulması gerektiğini ve sosyal yardımların minimum tüketim düzeylerini garanti altına aldığını ve dolayısıyla maddi yoksunluğu azaltabileceğini belirtmiştir. Saltkjel (2018) de AB ülkelerinde sosyal risk grupları arasındaki maddi yoksunluk düzeylerini incelemiştir. Genellikle sosyal devlet anlayışına sahip ülkelerde maddi yoksunluğun daha az olduğunu ve düşük eğitimli yeni risk gruplarının bu refah anlayışından en fazla yararlananlar olduğunu ifade etmiştir. Ayllon ve Gabos (2017) ise, sekiz AB ülkesi için gelir yoksulluğu, maddi yoksunluk ve düşük iş yoğunluğu arasındaki ilişki üzerine bir analiz gerçekleştirmiş ve bireylerin belirli bir yoksunluk düzeyinde olmalarının gelecekte de aynı durumla karşı karşıya kalma olasılıklarının oldukça yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. AB ülkelerinde konuyla ilgili çalışmaların bazıları ise gelir ile maddi yoksunluk arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Berthoud ve Bryan (2011), uzun dönemli düşük gelire sahip olan hanelerin uzun dönemli maddi yoksunluk rapor ettiklerini ifade etmekle birlikte, gelirdeki bir artışın maddi yoksunluktaki azalmayla ilişkisinin düşük düzeyde ilişkili olduğunu ve aralarında zayıf bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Gelir veya gelir yoksulluğu ile maddi yoksunluk arasındaki zayıf ilişkiye diğer bazı çalışmalarda da rastlanmaktadır. Öyle ki Callan ve ark. (1993), sekiz göstergedenden oluşan bir temel yoksunluk endeksi oluşturmuşlardır ve bu göstergeye göre yoksul kabul edilenlerin gelir yoksulu olarak kabul edilenlerden büyük ölçüde farklılaştığını belirtmişlerdir. Ayrıca, Callan ve ark. (1993) ve Nolan ve Whelan (1996), yalnızca gelir yerine gelir ve maddi yoksunluk göstergelerini birlikte kullanmanın ölçülen yoksulluğun kapsamı ve bileşimi hakkında önemli farklılıklar yaratabileceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, çalışmada gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğun belirleyicilerinin yanında her iki boyuttan da yoksun bireylere yönelik belirleyiciler de incelenmiştir. Maddi yoksunluk ile gelir yoksulluğu arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalardan bir diğeri olan Fusco ve ark. (2011), AB’de yaşayan hanelerin, yine dört farklı alt-grup için gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk riski altında olma olasılıklarını incelemişlerdir. Gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğun ilişkili olduğunu ifade eden yazarlar, yoksunluk düzeyleri gelire birlikte azalma eğilimine girdiğinde, aralarındaki ilişkinin ne monoton (gelir dağılımının en altında bulunan bireyler he zaman en yoksunlar değil), ne de doğrusal-olmayan olduğunu ifade etmiştir ve ilişkinin ülkeler arasında farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Diğer yandan, Kenworthy ve ark. (2011) ise kişi başına düşen gelir ile maddi yoksunluk arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, ancak hükümetin yaptığı sosyal harcamalarla maddi yoksunluk arasında önemli düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Maddi yoksunluğu makro perspektiften inceleyen çalışmalardan biri olan Fahey (2007)’ye göre ise, AB ülkeleri arasındaki maddi yoksunluk farklılıkları oldukça yüksek olmakla birlikte, bireyin maddi yaşam koşulları için yaşadığı ülkenin, onun bu ülkedeki sosyo-ekonomik durumundan daha önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir yaklaşımı kullanan Israel ve Spannagel (2013) de 27 AB

ülkesinde maddi yoksunluk farklılıklarının 2005-2010 arasında azalmaya başladığını ifade etmektedir. AB ülkeleri üzerine yapılan diğer çalışmaların büyük bir kısmı da maddi yoksunluğun sosyo-ekonomik belirleyicileri üzerine odaklanmıştır (Whelan & Maitre, 2007; Figari, 2012; Whelan & Maitre, 2012). Whelan ve Maitre (2012), farklı belirleyicilerin maddi yoksunluk üzerindeki etkilerinin ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır ve maddi yoksunluğu etkileyen mikro ve makro etkenlerin birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve esas etkileşimin sosyal sınıf, eğitime yönelik nitelikler, çocuk sayısı ve medeni durum göstergelerinde olduğunu ifade etmişlerdir. Son olarak, Soltés ve Ulman (2015), Slovakya ve Polonya için maddi yoksunluğun belirleyicilerini lojistik regresyon kullanarak incelemişlerdir ve şiddetli maddi yoksunluğun yaş, iktisadi aktivite, eğitim, evlilik durumu, sağlık, hane halkı türü ve yaşanan yer gibi göstergelerden etkilendiğini ifade etmişlerdir.

II. VERİ VE YÖNTEM

Çalışmada TÜİK tarafından yayımlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA)'nın 2018 yılı mikro-kesit verilerinden yararlanılmıştır ve gözlem sayısı 61.255 bireydir. Çalışmanın sıralı olmayan çıktı kategorilerini (veya bağımlı değişkenini) oluşturan değişkenler, gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk göstergeleridir. Gelir yoksulluğu değişkeni, göreceli yoksulluk sınırı tanımına göre belirlenmiştir ve karekök eşdeğerlik ölçütü kullanılarak⁵ eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirlerinin medyanının %60'ının altında kalan bireyleri gelir yoksulu olarak kabul etmektedir. Maddi yoksunluk değişkeni ise, daha önce de belirtilen dokuz temel göstergenin herhangi dördünden⁶ mahrum olan bireyleri maddi yoksun olarak kabul etmektedir. Bağımlı değişken, gelir yoksulu olma (veya olmama) ve/veya maddi yoksun olma (veya olmama) durumuna göre kategorilere ayrılmıştır ve bu bağlamda dört alternatif söz konusudur. *Tablo 1*'den de görüleceği üzere, çalışmada kullanılan verilerden elde edilen sonuçlara göre Türkiye'de hem gelir yoksulu olan hem de maddi yoksun olan bireylerin oranı yaklaşık %13'tür. İkinci kategoride, bireylerin yalnızca gelir yoksulu olduğu, ancak maddi yoksun olmadığı durum dikkate alınmıştır. Bu bireylerin oranı ise yaklaşık %12'dir. Bireylerin yaklaşık %15'inin yalnızca maddi yoksun olduğu, ancak gelir yoksulu olmadığı görülmektedir. Son olarak hem gelir yoksulu olmayan hem de maddi yoksun olmayan bireylerin oranı ise yaklaşık %60'tır.

Tablo 1. Bağımlı Değişkenlerin Yüzelik Dağılımları

Bağımlı Değişken	Hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun	Gelir yoksulu, ama maddi yoksun değil	Maddi yoksun, ama gelir yoksulu değil	Hem gelir yoksulu değil hem de maddi yoksun değil
%	12,99	12,04	15,18	59,79

Bağımlı değişken, bu çalışmada olduğu gibi ikiden fazla (çoklu) ve sıralı olmayan tercih setine sahipse, rastgele fayda modellemesinden türetilen sıralı-olmayan tercih modelleri kullanılır (Greene, 2011). Çok sayıdaki bu modellerden biri çok durumlu (*multinomial*) probit regresyon modelidir⁷. Bu model, tahmin edilen fonksiyonların hata terimlerinin bağımsızlığını varsayan ilişkisiz alternatiflerden

⁵ Kare-kök ölçütü, hanede yaşayan tüm bireylerin refahını, herhangi bir ayrıma tabi olmadan, yalnızca hanehalkının büyüklüğünün karekökünü alarak hesaplamaktadır (OECD, 2013).

⁶ Bu göstergeler; i) renkli televizyon sahipliği, ii) çamaşır makinesi sahipliği, iii) telefon sahipliği, iv) otomobil sahipliği, v) beklenmedik harcamaların karşılanabilmesi, vi) evden uzakta bir haftalık tatilin karşılanabilmesi, vii) iki günde bir et, tavuk, balık içeren yemeklerin tüketimi, viii) kira, konut kredisi ve borç ödemelerinin karşılanma durumu ve iv) evin ısınma ihtiyaçlarının yeterince karşılanmamasıdır.

⁷ Bağımlı değişken, sıralı olmayan dört kategoriden oluştuğu için modelde ilk önce çok durumlu logit modeli kullanılmıştır. Aslında, genel olarak yalnızca hata terimlerinin dağılımları konusunda farklılaşan bu iki model (Kropko, 2008), birbirlerine oldukça benzemektedir. Ancak çalışmada gerçekleştirilen analizde çok durumlu logit modeli, ilişkisiz alternatiflerden bağımsızlık (IIA) varsayımının Hausman testi sonucu, bu varsayımı ihlal ettiğinden, IIA'yı gevşeten (Paetz & Steiner, 2018) çok durumlu probit yöntemi seçilmiştir.

bağımsızlık koşulunun sağlanmasını şart koşmaz ve 0 ortalamalı, birbirleri arasında korelasyon ilişkisinin de mümkün olduğu hata terimlerinin çok değişkenli normal bir dağılıma sahip olduğunu kabul eder (Kropko, 2008). J sayıda alternatif tercih setinin ($j=1, \dots, k$) bulunduğu varsayımı altında, i. bireyin (veya hane halkı reisinin) ($i=1, \dots, n$) tercihi sonucu elde edeceği fayda şu şekilde yazılır:

$$U_{ij} = \beta'X_{ij} + \alpha'_jZ_i + \varepsilon_{ij}$$

Burada, X_{ij} , i bireyi tarafından beklenen alternatiflerle ilişkili gözlemlenen özelliklerin bir vektörü ve Z_i ise i bireyine özgü karakteristiklerin bir vektörüdür. β ve α_j katsayı vektörleri ise, sırasıyla X_{ij} ve Z_i değişkenlerinin sabit parametreleridir. Birey, optimal faydayı sağlayan bir tercih yapacağı için, i bireyin k alternatifini seçme olasılığı, k tercihinden elde edilen faydanın tercih setindeki diğer tüm alternatiflerden yüksek olma olasılığına eşittir (Dow & Endersby, 2004; Cameron & Trivedi, 2009; Greene, 2011; Yin ve ark., 2022):

$$\begin{aligned} P_{ik} &= P(U_{ik} > U_{i1}, U_{ik} > U_{i2}, \dots, U_{ik} > U_{ip}) \\ &= P\{(\varepsilon_{ik} - \varepsilon_{ij}) < [\beta'(X_{ij} - X_{ik}) + Z_i(\alpha'_j - \alpha'_k)], j \neq k\} \end{aligned}$$

Eğer her alternatifle ilişkili fayda belirli bir sabit δ miktarında değişirse, bu varsayımlar altında bireyin tercihi değişmeyecektir. O halde, iki tercih arasındaki faydaların farkının alınmasıyla bir modelleme söz konusu olabilir. Üç alternatif çıktı olduğunu varsayalım. Her alternatif, bir baz alternatif duruma göre ele alınsın. O halde;

$$\begin{aligned} u_{i1} - u_{i1} &= 0 \\ u_{i2} - u_{i1} &= x_i(\beta_2 - \beta_1) + (\varepsilon_{i2} - \varepsilon_{i1}) \\ u_{i3} - u_{i1} &= x_i(\beta_3 - \beta_1) + (\varepsilon_{i3} - \varepsilon_{i1}) \end{aligned}$$

Eğer $u^*_{ik} \equiv u_{ik} - u_{i1}$, $\varepsilon^*_{ik} \equiv \varepsilon_{ik} - \varepsilon_{i1}$ ve $\beta_{k|1} \equiv \beta_k - \beta_1$ ise model şu şekilde yazılır (Long ve Freese, 2014):

$$\begin{aligned} u^*_{i2} &= x_i\beta_{2|1} + \varepsilon^*_{i2} \\ u^*_{i3} &= x_i\beta_{3|1} + \varepsilon^*_{i3} \end{aligned}$$

Modelin spesifik formu, hata terimlerinin dağılımına bağlıdır. Çok durumlu probit modeli, hata terimlerinin 0 ortalamalı ve çok değişkenli normal dağıldığını varsayar. Kovaryans matrisi Σ de sınırlandırılmamış bir diyagonal matris iken model şu şekilde ifade edilir (Yin ve ark., 2022):

$$\varepsilon^*_{ij} = \varepsilon_{ik} - \varepsilon_{ij} \text{ iken, } V^*_{ij} = \beta'(X_{ij} - X_{ik}) + Z_i(\alpha'_j - \alpha'_k), j \neq k$$

Bu durumda, $f(\cdot)$ çok değişkenli normal dağılımın olasılık yoğunluk fonksiyonu iken, olasılık da şu şekilde gösterilir:

$$P(\text{tercih} = k | \beta, \alpha, X, Z) = \int_{V^*_{i1}}^{\infty} \int_{V^*_{i2}}^{\infty} \int_{V^*_{i3}}^{\infty} \dots \int_{V^*_{ip}}^{\infty} f(\varepsilon^*_{i1}, \varepsilon^*_{i2}, \varepsilon^*_{i3}, \dots, \varepsilon^*_{ip}) \phi(\varepsilon^*_{i1}, \varepsilon^*_{i2}, \varepsilon^*_{i3}, \dots, \varepsilon^*_{ip}), j \neq k$$

III. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Bu çalışmada, 2018 GYKA verileri kullanılarak gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğun⁸ belirleyicileri incelenmiştir. Buna göre, 2018 yılı için Türkiye’de bağımlı değişkenleri ifade eden gelir yoksullarının ve maddi yoksunların oranlarına bakıldığında, gelir yoksulluğu %25,03 iken, maddi yoksunluk ise %28,17 olarak bulunmuştur. Ardından aynı yöntemle Türkiye’de bölgelere göre bir hesaplama yapılmıştır. *Tablo 2*’den de görüleceği üzere, bölgeler arasında hem gelir yoksulluğu hem de maddi yoksunluk anlamında farklılıklar görülmekle birlikte, her iki değişkende de genellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi en kötü performansı sergilemektedir. Gelir yoksulluğunun en düşük olduğu bölgeler ise sırasıyla İstanbul, Doğu Marmara ve Batı Anadolu’dur. Maddi yoksunluğun en düşük olduğu bölgeler ise sırasıyla Doğu Marmara, Batı Marmara ve Batı Karadeniz’dir. Bu da gelir yoksulluğu ile maddi yoksunluğun bölgeler arasında önemli farklılıklar gösterdiğini ifade etmektedir. Bu aynı zamanda, gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk durumlarının farklı değerlendirilmesi gerektiğini de göstermektedir. Buna göre, çalışmada ilgili bağımsız değişkenlerin farklı durumlara ilişkin etkilerinin anlaşılabilmesi için bağımlı değişken dört farklı kategoride tahmin edilmiştir. Bunlar; hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma, yalnızca gelir yoksulu olup maddi yoksun olmama, yalnızca maddi yoksun olup gelir yoksulu olmama ve hem gelir yoksulu olmama hem de maddi yoksun olmama durumlarıdır.

Tablo 2. Türkiye’de Bölgelere Göre⁹ Gelir Yoksulluğu ve Maddi Yoksunluk, 2018

(%)	TR1	TR2	TR3	TR4	TR5	TR6	TR7	TR8	TR9	TRA	TRB	TRC
Gelir Yoksulluğu	10,20	24,58	22,77	16,43	18,99	28,23	26,86	23,38	25,20	30,50	33,30	40,35
Maddi Yoksunluk	21,02	17,93	26,81	16,17	19,01	31,93	30,23	18,35	27,66	36,04	31,46	54,55

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2018), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Hesaplama yöntemi için çalışmanın yöntem kısmına bakınız.

Bağımsız değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler ise *tablo 3*’te sunulmuştur. Buna göre, örneklem yaklaşık %52’si kadın iken, %48’i erkektir. Medeni durum değişkeninin büyük bir kısmını yaklaşık %67 ile evliler oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilen bireylerin yaş ortalaması ise yaklaşık 42’dir. Eğitim değişkenine göre ise, yaklaşık %17’lik okuryazar olmayan veya bir okul bitirmeyen bireyler söz konusu iken, lisansüstü eğitimi tamamlayan bireylerin oranı ise yaklaşık %1’dir. İş durumu göstergesine göre, %30’luk bir ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışan bir grup söz konusu iken %14 civarında kendi hesabına çalışan veya işveren olan bir grup söz konusudur. Aktif olmayan (eğitime devam eden veya ev ve yaşlı bakımı ile uğraşan) ve emekli, engelli veya sağlık durumu nedeniyle çalışma hayatına dahil edilmeyen nüfus çıkarıldığında bireylerin yaklaşık %5’inin iş aradığı görülmektedir. Çalışmada ele alınan bireylerin yaklaşık %66’sının sağlığının çok iyi veya iyi olduğu, yaklaşık %11’inin ise çok kötü veya kötü olduğu görülmektedir. Son olarak ele alınan çalışmadaki

⁸ Modelde, 9 değişkenin 4’ünden yoksun olan bireyler, yani (şiddetli) maddi yoksun olan bireyler analize dahil edilmiştir, ancak bu kavram, çalışmanın analiz kısmında maddi yoksun ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

⁹ NUTS-1 sınıflandırmasına göre bölgeler şu şekildedir: TR1: İstanbul, TR2: Batı Marmara, TR3: Ege, TR4: Doğu Marmara, TR5: Batı Anadolu, TR6: Akdeniz, TR7: Orta Anadolu, TR8: Batı Karadeniz, TR9: Doğu Karadeniz, TRA: Kuzeydoğu Anadolu, TRB: Doğu Anadolu, TRC: Güneydoğu Anadolu.

bireylerin büyük bir kısmının (%54) eşler ve çocuklardan oluşan bir çekirdek aile olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Bağımsız Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	Min	Max
Cinsiyet				
Kadın (referans grubu)	0,5180	0,4997	0	1
Erkek	0,4820	0,4997	0	1
Medeni Durum				
Bekar (referans grubu)	0,2361	0,4247	0	1
Dul, boşanmış, ayrılmış	0,0940	0,2918	0	1
Evli	0,6699	0,4703	0	1
Yaş	42,284	17,825	15	108
Eğitim				
Okuryazar olmayan ve okul bitirmeyen (referans grubu)	0,1723	0,3776	0	1
İlkokul, ortaokul ve ilköğretim	0,5094	0,4999	0	1
Genel lise, mesleki lise ve dengi	0,1724	0,3777	0	1
Yüksekokul	0,0490	0,2159	0	1
Fakülte	0,0870	0,2819	0	1
Lisansüstü eğitim	0,0099	0,0989	0	1
İş durumu				
İş arıyor (referans grubu)	0,0460	0,2096	0	1
Ücretli, maaşlı, yevmiyeli çalışan	0,3024	0,4593	0	1
İşveren, kendi hesabına çalışan	0,1414	0,3484	0	1
Emekli veya engelli	0,1344	0,3410	0	1
Aktif olmayan diğer nüfus	0,3758	0,4843	0	1
Sağlık durumu				
Çok iyi, iyi (referans grubu)	0,6602	0,4737	0	1
Orta	0,2302	0,4210	0	1
Çok kötü, kötü	0,1096	0,3124	0	1
Hanehalkı tipi				
Tek kişilik hanehalkı (referans grubu)	0,0440	0,2051	0	1
Sadece eşlerden oluşan aile	0,1567	0,3635	0	1
Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan aile	0,0620	0,2412	0	1
Eşler ve çocuklardan oluşan aile	0,5407	0,4983	0	1
Bir çekirdek aile ve diğer kişiler	0,1835	0,3871	0	1
Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı	0,0131	0,1137	0	1

Çok durumlu probit modelinde yöntem kısmında da değinildiği üzere, yorum yapılabilmesi için bir referans kategori alınması gerekmektedir. Bu nedenle, “hem gelir yoksulu değil hem de maddi yoksun değil” kategorisi referans kategorisi kabul edilerek tahmin gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar *tablo 4*'te verilmiştir. Modelin Wald istatistiğinin p-değeri istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=14627,76$; $\text{prob}=0.000$) ve bu da modelin bir bütün olarak anlamlı olduğunu ve güçlü bir açıklama gücüne sahip olduğunu gösterir. Elde edilen bulgulara göre, bireylerin hem gelir yoksulu olmama hem de maddi yoksun olmama durumuna göre, hem gelir yoksulu, hem de maddi yoksun olma olasılığı yaş, eğitim ve iş durumu değişkeni ile birlikte azalmaktadır. Yani, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin hem gelir yoksulu olmama hem de maddi yoksun olmama durumuna göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları azalmaktadır. Benzer şekilde iş durumu değişkeni için, çalışan, emekli veya aktif olmayan nüfusun, yine referans kategoriye göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları daha düşüktür. Bu olasılık, medeni durum ve hane halkı tipi ile birlikte ise yükselmektedir. Yani, evli, dul, boşanmış veya ayrılmış bireylerin hem gelir yoksulu olmama hem de maddi yoksun olmama durumuna göre, bekârlara kıyasla hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları daha yüksektir. Diğer taraftan hem gelir yoksulu olmama hem de maddi yoksun olmama durumuna göre, erkeklerin kadınlara göre hem gelir yoksulu, hem de maddi yoksun olma olasılığı daha yüksektir

ve bireylerin sağlık durumu kötüleştikçe hem gelir yoksulu, hem de maddi yoksun olma olasılığı artmaktadır. Yine referans kategoriye göre, yalnızca gelir yoksulu olma ve maddi yoksun olmama ve yalnızca maddi yoksun olma ve gelir yoksulu olmama olasılıkları da benzer sonuçlar göstermektedir. Buna göre, bu durumların olasılıkları da önceki kategoriye benzer şekilde yaş, eğitim ve iş durumu ile birlikte azalmakta, medeni durum, hane halkı tipi ve sağlık durumu ile birlikte artmaktadır.

Tablo 4. Çok Durumlu Probit Modeli Tahmin Sonuçları

Değişkenler / Kategoriler	Hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun	Gelir yoksulu, maddi yoksun değil	Maddi yoksun, gelir yoksulu değil
Cinsiyet			
Erkek	0,389*** (0,026)	0,286*** (0,026)	0,123*** (0,023)
Medeni Durum			
Dul, boşanmış, ayrılmış	0,421*** (0,059)	0,244*** (0,065)	0,095** (0,046)
Evli	0,672*** (0,033)	0,511*** (0,034)	0,078*** (0,028)
Yaş	-0,033*** (0,001)	-0,016*** (0,001)	-0,019*** (0,001)
Eğitim			
İlkokul, ortaokul ve ilköğretim	-1,142*** (0,028)	-0,696*** (0,030)	-0,656*** (0,027)
Genel lise, mesleki lise ve dengi	-1,992*** (0,038)	-1,229*** (0,038)	-1,148*** (0,034)
Yüksekokul	-2,483*** (0,063)	-1,864*** (0,062)	-1,573*** (0,054)
Fakülte	-3,084*** (0,064)	-2,297*** (0,058)	-1,967*** (0,049)
Lisansüstü eğitim	-4,498*** (0,444)	-3,117*** (0,225)	-2,896*** (0,203)
İş durumu			
Ücretli, maaşlı, yevmiyeli çalışan	-1,156*** (0,047)	-0,817*** (0,052)	-0,598*** (0,043)
İşveren, kendi hesabına çalışan	-1,234*** (0,052)	-0,541*** (0,055)	-0,885*** (0,048)
Emekli veya engelli	-0,937*** (0,055)	-0,463*** (0,059)	-0,768*** (0,051)
Aktif olmayan diğer nüfus	-0,877*** (0,048)	-0,424*** (0,053)	-0,779*** (0,045)
Sağlık durumu			
Orta	0,339*** (0,026)	0,077*** (0,026)	0,294*** (0,024)
Çok kötü, kötü	0,896*** (0,035)	0,274*** (0,037)	0,669*** (0,033)
Hanehalkı tipi			
Sadece eşlerden oluşan aile	0,878*** (0,078)	2,294*** (0,134)	-0,853*** (0,055)
Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan aile	1,496*** (0,072)	2,252*** (0,131)	-0,296*** (0,054)
Eşler ve çocuklardan oluşan aile	0,592*** (0,076)	1,598*** (0,133)	-0,705*** (0,048)
Bir çekirdek aile ve diğer kişiler	-1,796*** (0,092)	-0,591*** (0,144)	-0,348*** (0,047)
Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı	-0,074 (0,133)	-0,030 (0,274)	-0,072 (0,080)
Sabit	1,046*** (0,097)	-1,278*** (0,147)	1,450*** (0,074)
Wald chi2(60)=14627.76, Prob=0.0000, Log likelihood= -57177,67			

Not: Parantez içerisindeki değerler standart hataları vermektedir. *, ** ve *** ise sırasıyla katsayıların, 0.1, 0.5 ve 0.01 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Çok durumlu probit modeli tahminlerine göre, dört kategoriye ilişkin marjinal etkilere bakılarak gruplar arasındaki ilişkinin yorumlanması mümkündür. Marjinal etkiler, bağımsız değişkenin veri değeri için, tahmin edilen fonksiyonun eğimi olarak tanımlanır ve belirli bir tahmin edicideki bir değişime bağlı olarak tahmin edilen olasılıklardaki değişimi ifade eder. Böylece bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve büyüklüğü hakkında fikir verir (Bowen & Wiersema, 2004; Wulff, 2015). *Tablo 5*'te verilen marjinal etkilere ilişkin bulgulara göre, erkeklerin kadınlara göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı %4 daha fazladır. Aynı zamanda, erkeklerin yalnızca gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmama olasılığı da kadınlara göre yine %2,2 daha fazladır. Bu da erkeklerin gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk durumlarını tecrübe etmeleri konusunda kadınlardan daha dezavantajlı durumda olduklarını, ancak her iki yoksunluğu aynı anda yaşamaları olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Medeni durum değişkeninde ise, dul, boşanmış veya ayrılmışların ve evlilerin, bekârlara göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı (sırasıyla %4 ve %6,7) daha yüksektir. Benzer şekilde aynı grupların bekârlara göre, gelir yoksulu

olup, maddi yoksun olmama olasılığı da daha yüksektir. Bu bulgu, evli bireylerin veya evlenip ayrılan bireylerin gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk risklerinin daha yüksek olduğunu ifade eden çalışmalar (Acar & Başlevent, 2014; Evcim ve ark., 2020; Ünver & Alkan, 2020) ile uyumludur, ancak evlilerin yaşam standartlarının daha yüksek olduğunu ifade eden Kızılgöl ve Üçdoğruk (2011)'u desteklememektedir. Tüm kategorilerde yaş değişkenine ilişkin bulgular ise hem istatistiksel olarak anlamlı, hem de literatürdeki sonuçlara benzerdir (Kızılgöl & Demir, 2010; Karcı & Arlı, 2018; Yıldırım ve ark., 2018). Buna göre, yaş arttıkça, bireyin hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma veya gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmama veya maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama olasılığı azalmaktadır.

Tablo 5. Marjinal Etkilere İlişkin Tahmin Sonuçları

Değişkenler / Kategoriler	Hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun	Gelir yoksulu, maddi yoksun değil	Maddi yoksun, gelir yoksulu değil	Hem gelir yoksulu değil hem maddi yoksun değil
Cinsiyet				
Erkek	0,040*** (0,003)	0,022*** (0,003)	0,002 (0,003)	-0,064*** (0,005)
Medeni Durum				
Dul, boşanmış, ayrılmış	0,040*** (0,007)	0,016** (0,007)	-0,001 (0,007)	-0,055*** (0,010)
Evli	0,067*** (0,003)	0,043*** (0,004)	-0,017*** (0,004)	-0,093*** (0,006)
Yaş	-0,003*** (0,0001)	-0,001*** (0,0001)	-0,002*** (0,0001)	0,006*** (0,0002)
Eğitim				
İlkokul, ortaokul ve ilköğretim	-0,159*** (0,006)	-0,029*** (0,005)	-0,048*** (0,005)	0,236*** (0,006)
Genel lise, mesleki lise ve dengi	-0,237*** (0,006)	-0,068*** (0,005)	-0,095*** (0,005)	0,400*** (0,007)
Yüksekokul	-0,260*** (0,006)	-0,117*** (0,006)	-0,133*** (0,007)	0,510*** (0,008)
Fakülte	-0,283*** (0,006)	-0,137*** (0,005)	-0,161*** (0,005)	0,581*** (0,007)
Lisansüstü eğitim	-0,299*** (0,005)	-0,157*** (0,006)	-0,198*** (0,006)	0,655*** (0,008)
İş durumu				
Ücretli, maaşlı, yevmiyeli çalışan	-0,132*** (0,008)	-0,044*** (0,007)	-0,043*** (0,008)	0,219*** (0,009)
İşveren, kendi hesabına çalışan	-0,142*** (0,008)	-0,0001 (0,008)	-0,094*** (0,008)	0,236*** (0,010)
Emekli veya engelli	-0,109*** (0,009)	-0,002 (0,008)	-0,085*** (0,009)	0,197*** (0,011)
Aktif olmayan diğer nüfus	-0,102*** (0,008)	0,002 (0,007)	-0,089*** (0,008)	0,190*** (0,009)
Sağlık durumu				
Orta	0,036*** (0,003)	-0,008** (0,003)	0,036*** (0,004)	-0,064*** (0,005)
Çok kötü, kötü	0,108*** (0,006)	-0,015*** (0,004)	0,078*** (0,006)	-0,170*** (0,007)
Hanehalkı tipi				
Sadece eşlerden oluşan aile	0,103*** (0,008)	0,249*** (0,006)	-0,250*** (0,011)	-0,101*** (0,012)
Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan aile	0,218*** (0,009)	0,173*** (0,008)	-0,202*** (0,011)	-0,189*** (0,012)
Eşler ve çocuklardan oluşan aile	0,086*** (0,007)	0,120*** (0,003)	-0,202*** (0,011)	-0,004 (0,012)
Bir çekirdek aile ve diğer kişiler	-0,068*** (0,007)	-0,004* (0,002)	-0,046*** (0,112)	0,117*** (0,011)
Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı	-0,004 (0,012)	0,0001 (0,004)	-0,015 (0,019)	0,018 (0,019)

Not: Parantez içerisindeki değerler standart hataları vermektedir. * , ** ve *** ise sırasıyla katsayıların, 0.1, 0.5 ve 0.01 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Eğitim değişkeninden elde edilen bulgular ise, tüm kategoriler ve bu kategorilerdeki gruplar için istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre, okuryazar olmayan veya bir okul bitirmeyen gruba göre, ilköğretim, ortaokul ve ilköğretim mezunlarının hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı %15,9 daha azdır. Lise, mesleki lise ve dengi okul mezunlarının referans gruba göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı ise %23,7 daha azdır. Eğitim düzeyi arttıkça hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı azalmaktadır. Öyle ki, lisansüstü eğitim mezunu bireylerin, referans gruba göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı %29,9 daha azdır. Gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmama ve maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama kategorilerindeki sonuçlar da bu sonuçlara benzerdir. Ancak maddi yoksun olup gelir yoksulu olmamanın etkisi gelir yoksulu olup maddi yoksun olmamanın etkisine göre daha fazladır. Örneğin, fakülte mezunlarının

okuryazar olmayan veya bir okul bitirmeyenlere göre gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmama olasılığı %13,7 daha az iken, maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama olasılığı ise %16,1 daha azdır. Elde edilen bulgular, eğitim arttıkça, bireyin gelir yoksulu ve maddi yoksun veya bunlardan herhangi birinin olma riskini azalttığını ifade eden çalışmaları (Aydın & Güloğlu, 2011; Fusco ve ark., 2011; Soltes & Ulman, 2015; Acar ve ark., 2017) desteklemektedir. Sağlık durumu değişkeninde, orta ve çok kötü veya kötü sağlığa sahip olan bireylerin, çok iyi veya iyi sağlığa sahip olan bireylere göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı sırasıyla yaklaşık %3,6 ve %10,8 daha yüksektir. Bu, sağlıklı bireylerin hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıklarının daha az olduğunu gösterir. Benzer sonuçlar, maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmayan bireyler için de geçerlidir. Bu bulgular, sağlık kötüleştiğinde, maddi yoksun olma riskinin arttığını ifade eden Soltes ve Ulman (2015) ve Ünver ve Alkan (2020)'in bulgularını desteklemektedir. Ancak, sağlık durumu orta ve çok kötü veya kötü sağlığa sahip olan bireylerin, çok iyi veya iyi sağlığa sahip olan bireylere göre gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmama olasılığı ise (sırasıyla yaklaşık %1 ve %1,5) daha azdır. Bu, sağlık durumu kötü olan bireylerin gelirden daha çok maddi yoksunluktan etkilendiğini de ifade eder. Fusco ve ark. (2011), çalışmalarında sağlığın, gelir yoksulluğu üzerinde anlamlı bir etki doğurmadığını, ancak maddi yoksunluk üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Bunun da sağlığın, cari gelirden ziyade sürekli gelirle ilişkili olduğundan kaynaklandığını açıklar. Acar ve ark. (2017) ise, yalnızca gelir yoksulluğu ve yalnızca maddi yoksunluk durumlarını incelediği çalışmalarında, hanede sağlık problemlili birey sayısının artması, hanenin yalnızca gelir yoksulu olma olasılığın artırırken, yalnızca yoksun olma olasılığını azalttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Marjinal etkilere ilişkin katsayılar değişmekle birlikte, iş (istihdam) durumu değişkeninden elde edilen bulgular, istatistiksel olarak anlamlı olan kategoriler için birbirlerine benzerdir. İş arayanlara (veya işsizlere) göre, ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışanların hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı %13,2 daha azdır. Yine işverenlerin veya kendi hesabına çalışanların da işsizlere göre gelir yoksulu ve maddi yoksun olma olasılıkları %14,2 daha azdır. Emekli veya engelliler ve aktif olmayan diğer nüfusun da işsizlere göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları sırasıyla %10,9 ve %10,2 daha azdır. Diğer taraftan, ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışan bireylerin, işsiz bireylere göre gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmama olasılıkları ise %4,4 daha azdır. Bu kategorideki diğer grupların etkileri çok düşük olmakla birlikte istatistiksel olarak da anlamsızdır. Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışan bireylerin, işsiz bireylere göre maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama olasılıkları ise %4,3 daha azdır. İşveren veya kendi hesabına çalışanların, işsiz bireylere göre maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama olasılıkları ise %9,4 daha azdır. Bu, maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama durumunda ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışanların, işveren veya kendi hesabına çalışanlara göre daha dezavantajlı olduklarını göstermektedir. Son olarak, ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışanların, işsizlere göre hem gelir yoksulu olmama hem de maddi yoksun olmama olasılıkları %21,9 daha fazladır. Benzer durumlar, diğer gruplar için de söz konusudur. Buna göre, işsizlerin en fazla gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluk riski içerisinde olan grup oldukları açıktır. Bu, Özdamar ve ark. (2021)'in bulgularını desteklemektedir. Son olarak, hanehalkı büyüklüğü de önemli bir diğer değişkendir. Sadece eşlerden oluşan ailelerin, tek kişilik hanelere göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı %10,3 daha fazladır. Yine eşler ve çocuklardan oluşan ailelerin, tek kişilik hanelere göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları %8,6 daha fazladır. Ancak bu kategoride en riskli grup tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan ailelerdir. Öyle ki, bu ailelerin tek kişilik hanelere göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları %21,8 daha fazladır. Diğer yandan, bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanelerin tek kişilik hanelere göre hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılığı %6,8 daha düşüktür. Bu, hanede yaşayan diğer kişilerin çalışıyor olabileceği ihtimali ile açıklanabilir. Gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmamayı içeren kategori de benzer sonuçlar vermekle birlikte, maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmamayı içeren kategorinin sonuçları farklılaşmaktadır. Buna göre, sadece eşlerden oluşan ailelerin tek kişilik hanelere göre maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama olasılıkları %25 daha azdır. Eşler ve çocuklardan oluşan ailelerin de tek kişilik hanelere göre maddi yoksun olup, gelir yoksulu olmama olasılıkları %20,2 daha azdır. Bu, hane büyüdükçe gelirin maddi yoksunluğa göre daha büyük bir rolü

olduğunu ifade etmektedir. Acar ve ark. (2017) de benzer şekilde çocuk sayısının, gelir yoksulu olma olasılığını artırdığını, yalnızca yoksun olma olasılığını ise azalttığını bulmuşlardır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bireylerin yoksulluğu, genellikle gelire dayalı bir sınır belirlenerek ölçülmektedir. Böylesi bir gelir yoksulluğu anlayışı, her ne kadar birbirleriyle ilişkili olsalar da, bireylerin farklı sıradan malların sahipliğinden veya toplumdaki aktivitelere katılımdan mahrum olmalarını ifade eden maddi yoksunluk anlayışından farklılaşmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada 2018 yılı GYKA verilerinden yararlanılarak gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğu belirleyen sosyo-ekonomik faktörler incelenmiştir. Elde edilen bulguların içerisinde en önemlisi, Türkiye’de bireylerin gelir yoksulu veya maddi yoksun olma olasılığını belirleyen en önemli ve en güçlü etkiye sahip değişkenin eğitim olmasıdır. Bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları, aynı zamanda gelir yoksulu veya maddi yoksun olma olasılıkları azalmaktadır ve en riskli grup okuyamaz olmayan veya bir okul bitirmeyen gruptur. Benzer şekilde, bireylerin iş (istihdam) durumları da bir diğer önemli değişkendir. Buna göre, işsizler (veya iş arayanlar), en fazla gelir yoksulu veya maddi yoksun olma riskine sahip olan gruptur. Yaş, cinsiyet, medeni durum, sağlık ve hane halkı büyüklüğü gibi değişkenler de gelir yoksulluğunu ve maddi yoksunluğu etkileyen diğer değişkenlerdendir. Çalışmadan elde edilen bulgular gelir yoksulları ile maddi yoksunlara ilişkin sosyo-ekonomik belirleyicilerin her zaman aynı olmadığını veya etkilerinin farklılaşabileceğini göstermektedir. Öyle ki, sağlık durumu daha iyi olan bireylerin hem gelir yoksulu hem de maddi yoksun olma olasılıkları, sağlık durumu daha kötü olan bireylere göre daha düşüktür. Aynı durum maddi yoksun olan, ancak gelir yoksulu olmayan bireyler için de geçerlidir. Ancak sağlık durumu daha kötü olan bireylerin, yalnızca gelir yoksulu olup, maddi yoksun olmama olasılıkları, sağlık durumu daha iyi olan bireylere göre daha azdır. Bu da, bireylerin sağlık durumlarının daha iyi olmasında maddi yoksunluğun gelire göre daha fazla bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Temel olarak politika-yapıcılar açısından, gelire dayalı yoksulluk ölçümleri genellikle, gelir transferine dayalı bir çözüme ve hanedeki bireylerin işgücü piyasasında yeterli bir kazanç elde etmesine yönelik politikalara dayanmaktadır. Maddi yoksunluk ölçümleri ise birikimli bir yoksunluk yaşayan bireylere odaklanır ve böylece bireyin toplumdan dışlanmasının önlenmesine yönelik politikaların uygulanmasını önerir. Dolayısıyla maddi yoksunluğa yönelik politika önerileri tepkisel değil, önleyici politikaları ön plana çıkarır (Boarini & Mira d’ercole, 2006). Bu da, her iki farklı durum için farklı politikaların uygulanması gerektiğini ifade eder. Bu bağlamda, bireylere gelir transferi yerine maddi yoksunluğun azaltılmasını sağlayacak malların temininin kolaylaştırılması ve mal sahipliğinin artırılması sağlanabilir. Yine doğrudan gelir desteği sağlamak yerine, örneğin evin ısınma ihtiyacını gidererek bireylerin maddi yoksunluklarının azaltılması amacıyla sosyal bir destek anlayışı benimsenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A., Anil, B. & Gursel, S. (2017). Mismatch between material deprivation and income poverty: The case of Turkey. *Journal of Economic Issues*, 51(3), 828–842.
- Acar, A., & Başlevent, C. (2014). Examination of the transitions of households into and out of poverty in Turkey. *BETAM Working Papers*, No.15.
- Aran, M. A., Demir, S., Sarıca, Ö., & Yazıcı, H. (2010). Poverty and inequality changes in Turkey (2003-2006). *State Planning Organization of the Republic of Turkey and the World Bank Welfare and Social Policy Analytical Work Program Working Paper*, No.1.
- Aydin, K., & Güloğlu, T. (2011). Türkiye’de nispi yoksulluğun sosyo-ekonomik analizi. *Journal of Social Policy Conferences*, 60, 89–118.

- Ayllón, S., & Gábos, A. (2017). The interrelationships between the Europe 2020 poverty and social exclusion indicators. *Social Indicators Research*, 130(3), 1025–1049.
- Berthoud, R., & Bryan, M. (2011). Income, deprivation and poverty: A longitudinal analysis. *Journal of Social Policy*, 40(1), 135–156.
- Betti, G., Cheli, B., Lemmi, A., & Verma, V. (2006). Multidimensional and longitudinal poverty: An Integrated fuzzy approach. In A. Lemmi & G. Betti (eds.), *Fuzzy Set Approach to Multidimensional Poverty Measurement* (p. 115–138). New York: Springer.
- Boarini, R., & Mira d'Ercole, M. (2006). Measures of material deprivation in OECD countries. OECD Social, Employment and Migration *Working Papers N.37*. OECD: Paris.
- Bowen, H. P., & Wiersema, M. F. (2004). Modeling limited dependent variables: Guidelines for researchers of strategic management. İçinde D. J. Ketchen & D. Bergh (eds.), *Research methodology in strategy and management* (Vol. 1), (pp. 87–134). Elsevier Press.
- Bradshaw, J., & Finch, N. (2003). Overlaps in dimensions of poverty. *Journal of Social Policy*, 32(4), 513–525.
- Callan, T., Nolan, B., & Whelan, C. T. (1993). Resources, deprivation and the measurement of poverty. *Journal of Social Policy*, 22(2), 141–172.
- Cameron, A. C., & Trivedi, P. K. (2009). *Microeconometrics using stata*. Texas: Stata Press.
- Canbay, T., & Selim, S. (2010). Türkiye'de hanehalkı yoksulluğu. *Ege Akademik Bakış*, 10(2), 627–649.
- Cerlioli, A., & Zani, S. (1990). A fuzzy approach to the measurement of poverty. In C. Dagum & M. Zenga (eds.), *Income and wealth distribution, inequality and poverty* (p.272–284), Springer Verlag: Berlin.
- Cheli, B., & Lemmi, A. (1995). A Totally fuzzy and relative approach to the multidimensional analysis of poverty. *Economic Notes*. Vol. 24 (1), p. 115–134.
- Chiappero-Martinetti, E. (1994). A new approach to evaluation of well-being and poverty by fuzzy set theory. *Giornale degli economisti e annali di economia*. Vol. 53, p. 367–388.
- Crettaz, E. (2015). Poverty and material deprivation among European workers in times of crisis. *International Journal of Social Welfare*, 24(4), 312–323.
- Dalgıç, B., İyidoğan, P. V., & Güven, A. (2015). Yoksulluk ve yoksulluk geçişlerinin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Sosyoekonomi*, 23(24), 51–70.
- Deaton, A. (2006). Measuring poverty. In A.V.Banerjee, R. Bénabou, & D. Mookherjee (eds.), *Understanding Poverty* (pp. 3–15). New York: OUP.
- Dickens, C. (1850). *David Copperfield*. Bradbury & Evans
- Dow, J. K., & Endersby, J. W. (2004). Multinomial probit and multinomial logit: a comparison of choice models for voting research. *Electoral Studies*, 23(1), 107–122.
- Eurostat (2022). *Glossary: Material deprivation*. Retrieved from: <http://ec.europa.eu>. Erişim Tar.: 24.08.22).
- Evcim, N., Güneş, S., & Karaalp-Orhan, H. S. (2020). Türkiye'de hanehalkı görel yoksulluğunu etkileyen faktörler: Lojistik regresyon analizi. *Sosyoekonomi*, 28(43), 11-32.
- Fahey, T. (2007). The Case for an EU-wide measure of poverty. *European Sociological Review*, 23(1), 35–47.
- Figari, F. (2012). Cross-national differences in determinants of multiple deprivation in Europe. *The Journal of Economic Inequality*, 10(3), 397–418.
- Fusco, A., Guio, A. C., & Marlier, E. (2011). Income poverty and material deprivation in European countries. *CEPS Working Paper No 2011-04*. Luxembourg: CEPS/INSTEAD.
- Greene, W. H. (2011). *Econometric Analysis (7th edition)*. Prentice Hall.
- Guio, A. C. (2009). *What can be learned from deprivation indicators in Europe*. Eurostat Methodologies and Working Papers, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Guloglu, T., Aydin, K., & Guloglu, F. K. (2012). Relative poverty in Turkey between 1994 and 2006. *Economics and Management*, 17(1), 163–175.
- Hicks, N., & Streeten, P. (1979). Indicators of development: The search for a basic needs yardstick. *World Development*, 7(6), 567–580.
- Iceland, J., & Bauman, K. J. (2007). Income poverty and material hardship: How strong is the association? *The Journal of Socio-Economics*, 36(3), 376–396.

- Israel I., & Spannagel D. (2013), Material deprivation - an analysis of cross-country differences and European convergence. *COPE FP7 Project: Work Package 3 - Poverty and its socio-economic structure in Europe*. Oldenburg: CETRO.
- Karcı, Z., & Arlı, N. B. (2018). Maddi yoksunluğu etkileyen değişkenlerin lojistik regresyon analizi ile belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1039–1048.
- Kenworthy, L., Epstein, J., & Duerr, D. (2011). Generous social policy reduces material deprivation. In L. Kenworthy (ed.), *Progress for the poor*. Oxford: Oxford University Press.
- Kızılgöl, Ö. A., & Demir, Ç. (2010). Türkiye'de yoksulluğun boyutuna ilişkin ekonometrik analizler. *Business and Economics Research Journal*, 1(1), 21–32.
- Kızılgöl, Ö. A., & Üçdoğruk, Ş. (2011). 2002-2006 yılları arasında Türkiye’de yaşam standartları ve yoksulluğa ilişkin mikro ekonometrik analizler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(Özel), 373–391.
- Kropko, J. (2008). *Choosing between multinomial logit and multinomial probit models for analysis of unordered choice data*. Doctoral dissertation, The University of North Carolina at Chapel Hill.
- Layte, R., Maître, B., Nolan, B., & Whelan, C. T. (2001). Persistent and consistent poverty in the 1994 and 1995 waves of the European Community Household Panel Survey. *Review of Income and Wealth*, 47(4), 427–449.
- Limanlı, Ö. (2015). Intertemporal poverty in Turkey. *Procedia Economics and Finance*, 30, 487–497.
- Long, J. S., & Freese, J. (2014). *Regression models for categorical dependent variables using stata*. Stata Press: Texas.
- Mack, J., & Lansley, S. (1985). *Poor Britain*. London: G. Allen & Unwin.
- Madden, D. (2002). A review of recent research into poverty in Ireland. *UCD Center for Economic Research*. WP No. 32. University College, Dublin.
- Marx, K. (1933[1891]). *Wage-labour and capital*. New York: International Publishers.
- McGranahan, D.V., Richard-Proust, C., Sovani, N.V., & Subramanian, M. (1972). *Contents and measurement of socioeconomic development*. (United Nations Research Institute for Social Development, A Staff Study). New York: Praeger.
- Morris, D. (1979). *Measuring the condition of the world's poor: The physical quality of life index*. London: Cass.
- Nelson, K. (2012). Counteracting material deprivation: The role of social assistance in Europe. *Journal of European Social Policy*, 22(2), 148–163.
- Nolan, B., & Whelan, C. T. (1996). The relationship between income and deprivation: A dynamic perspective. *Revue économique*, 47(3), 709–717.
- Nolan, B., & Whelan, C. T. (2010). Using non-monetary deprivation indicators to analyze poverty and social exclusion: Lessons from Europe? *Journal of Policy Analysis and Management*, 29(2), 305–325.
- OECD (2013). OECD Guidelines for micro statistics on household wealth. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264194878-en> (Erişim Tarihi: 13.08.2022).
- Özdamar, Ö., Kılınç, Z. S., & Giovanis, E. (2021). Türkiye’de işsizliğin ekstra maliyeti ve işsizlik ödeneklerinin maddi yoksunluk üzerine etkisi. *İzmir İktisat Dergisi*, 36(3), 535–554.
- Paetz, F., & Steiner, W. J. (2018). Utility independence versus IIA property in independent probit models. *Journal of choice modelling*, 26, 41–47.
- Perry, B. (2002). The mismatch between income measures and direct outcome measures of poverty. *Social Policy Journal of New Zealand*, 101–127.
- Piachaud, D. (1981). Peter Townsend and the holy grail. *New Society*, 10(81), 421.
- Ram, R. (1982). Composite indices of physical quality of life, basic needs fulfilment, and income: A ‘principal component’ representation. *Journal of Development Economics*, 11(2), 227–247.
- Ravallion, M. (1996). Issues in measuring and modelling poverty. *The Economic Journal*. Vol. 106, No. 438 (September). 1328–1343.
- Ravallion, M. (2012). Poverty lines across the world. In P. N. Jefferson (ed.), *Oxford Handbook of the Economics of Poverty* (p. 76–104). Oxford University Press.
- Ray, D. (1998). *Development Economics*. New Jersey: Princeton University Press.

- Ringen, S. (1988). Direct and indirect measures of poverty. *Journal of Social Policy*, 17(3), 351–365.
- Saltkjel, T. (2018). Welfare resources and social risks in times of social and economic change: A multilevel study of material deprivation in European countries. *European Journal of Social Work*, 21(5), 639–652.
- Sen, A. (1976). Poverty: An ordinal approach to measurement. *Econometrica*. Vol. 44, No. 2 (March). 219–231.
- Sen, A. (1985). *Commodities and capabilities*. Amsterdam: Elsevier.
- Sen, A. (2004). *Özgürlükle Kalkınma* (çev. Y. Alogan). İstanbul: Ayrıntı.
- Sigeze, Ç., & Şengül, S. (2018). Türkiye’de yoksulluğun rassal etkiler multinomial logit model ile incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Dergisi*, 20(4), 503–521.
- Šoltés, E., & Ulman, P. (2016). Material deprivation in Poland and Slovakia - a Comparative analysis. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie/Cracow Review of Economics and Management*, (11 (947)), 19–36.
- Streeten, P. (1998). Beyond the six veils: Conceptualizing and measuring poverty. *Journal of International Affairs*. Vol. 52, No. 1 (Fall). 1131
- Topgül, S. (2013). Türkiye’de Yoksulluk Ve Yoksulluğun Kadınlaşması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 277–296.
- Townsend, P. (1979). *Poverty in the United Kingdom: a survey of household resources and standards of living*. University of California Press.
- Townsend, P. (1987). Deprivation. *Journal of Social Policy*, 16(2), 125–146.
- Turgut, M. (2021). Türkiye'nin maddi yoksunluk oranındaki değişiminin incelenmesi. *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 63–108.
- TÜİK (2018). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması 2018*. Ankara: TÜİK.
- TÜİK (2022). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması 2021 (Haber Bülteni)*. Ankara: TÜİK.
- Uğur, Z. B. (2017). Türkiye’de kadın yoksulluğu ve yoksunluğu. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 168–199.
- Ünver, Ş., & Alkan, Ö. (2020). Türkiye’de Bireylerin Maddi Yoksunluk Durumlarını Etkileyen Faktörlerin Modellenmesi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(2), 1334–1370.
- Watts, H. W. (1968). An Economic Definition of Poverty. *Institute for Research on Poverty Discussion Papers* 5–68. The University of Wisconsin, Madison.
- Whelan, C. T., Layte, R., & Maître, B. (2004). Understanding the mismatch between income poverty and deprivation: a dynamic comparative analysis. *European Sociological Review*, 20(4), 287–302.
- Whelan, C. T., & Maître, B. (2007). Measuring material deprivation with EU-SILC: Lessons from the Irish survey. *European Societies*, 9(2), 147–173.
- Whelan, C. T., & Maître, B. (2012). Understanding material deprivation: A comparative European analysis. *Research in Social Stratification and Mobility*, 30(4), 489–503.
- World Bank (1990). *World development report 1990: Poverty*. New York: OUP.
- Wulff, J. N. (2015). Interpreting results from the multinomial logit model: Demonstrated by foreign market entry. *Organizational Research Methods*, 18(2), 300–325.
- Yildirim, J., Bakır, M. A., & Savas, A. (2018). State dependence in poverty: The case of Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, 54(9), 1963–1972.
- Yin, Q., Ntim-Amo, G., Xu, D., Gamboc, V. K., Ran, R., Hu, J., & Tang, H. (2022). Flood disaster risk perception and evacuation willingness of urban households: The case of Accra, Ghana. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 78, 103126.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.

Ethics Statement : The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, ÖHÜİBF Journal does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author (s) of the study.
